



Martin Persson  
Konsult  
martin.persson3@trelleborg.se  
0760514225

Bildningsnämnden

## Utredning avseende hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa – återstående punkter

### Sammanfattning

Bildningsförvaltningen har på nämndens uppdrag genomfört en utredning avseende hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa.

De förändringar som sker i den nationella styrningen, både skollagen och läroplanen (Lgr) har som syfte att stärka skolans arbete med elevernas trygghet och självkänsla. Läroplanens nya skrivningar kring sexualitet, samtycke och relationer har en tydlig målsättning med att främja elevens hälsa och välbefinnande. Förändringarna i kursplanerna med ett ökat fokus på fakta och nedtoning av kraven på reflektion och analys i de yngre skolåren samt mindre detaljerade betygskriterier har som mål att minska stressen och anpassa undervisningen till barn och ungas utveckling. Lagstiftningens mobilförbud har som mål ökad trygghet och studiero med fokus på lärandet.

Bildningsnämndens styrning mot att främja psykisk hälsa och förebygga ohälsa har genomslag i verksamheterna. EHT (elevhälsoteamen) har starkt fokus på att identifiera barn och elever i farozonen. Stor satsning görs riktat mot samtliga elever i årskurs 8 genom programmet YAM. Insats riktas också mot vårdnadshavarna i form av föreläsning.

Bildningsförvaltningens utredning återfinns i denna tjänsteskrivelse.

### Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse – Utredning avseende hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa – återstående punkter (daterad 2022-08-18)

Tjänsteskrivelse - Utredning av hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska hälsa – regelbunden strukturerad fysisk aktivitet (daterad 2022-03-09)

Förslag till bildningsnämnden från Kristdemokraterna och Moderaterna genom Ann Lundström (KD) - Hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska hälsa

**Bildningsförvaltningen**

**E-post** bildningsforvaltningen@trelleborg.se

**Webb** www.trelleborg.se

**Besöksadress** Henry Dunkers  
gata 1

**Postadress** Box 79, 231 21  
Trelleborg

**Telefon** 0410-73 30 00

**Fakturaadress**

Box 173, 231 23 Trelleborg

**Org.nr** 212000-1199

Protokollsutdrag BIN 2021-10-13, § 153

Protokollsutdrag BIN 2022-04-20 § 77

## **Bildningsförvaltningens förslag till beslut**

Bildningsnämnden föreslår besluta

att bildningsnämnden har tagit del av och godkänner utredning avseende hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa – återstående punkter

att skicka beslutet och rapporten till bildningsförvaltningens rektorer för kännedom.

## **Beslutet skickas till**

Trelleborgs kommuns rektorer

## **Bakgrund**

Bildningsnämnden har beslutat (BIN 2021-10-13 § 153), med utgångspunkt i ett förslag från Krisdemokraterna och Moderaterna om hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa, att ge förvaltningen i uppdrag att utreda vad som krävs för att genomföra, punkt 1 ”Regelbunden strukturerad fysisk aktivitet i anslutning till skoltid”.

Utredningen behandlades av bildningsnämnden på sammanträde 20 april 2022. Bildningsnämndens beslut blev ”att med redan vidtagna åtgärder, på nationell och kommunal nivå, anse att styrningen mot mer regelbunden strukturerad fysisk aktivitet har haft effekt och kommer att ha ytterligare effekt de kommande åren” (BIN 2022-04-20 § 77).

De återstående fyra punkterna att utreda i förslaget om hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska ohälsa är följande (BIN 2021-10-13 § 153);

2. Balans mellan tid ägnad åt digitala medier och hälsofrämjande aktiviteter
3. ”Livskunskapsprogram” som stärker självkänsla, stresshantering och skapar positiva förändringar
4. Anpassa tolkningen av kunskaps- och betygskrav till ungas utveckling och förutsättningar
5. Tidig upptäckt och stöd till unga med ökad risk för sämre psykisk hälsa

## Utredning

### Balans mellan tid ägnad åt digitala medier och hälsofrämjande aktiviteter

Förändringar i skollagen har numera trätt i kraft avseende mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning. Enligt 5 kap. 4 a § skollagen (2010:800) får endast sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning förekomma som;

1. sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller
2. utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt kap.3

Det finns numera också bestämmelser i skollagen om att rektorn, lärare eller en handledare får omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk utrustning för att förebygga störningar i undervisningen (5 kap. 4 b § skollagen). Rektorn har också rätt att besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning samlas in vid varje skoldags början (5 kap. 4 d § skollagen). Dessutom ska rektorn besluta om skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagandet av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning (5 kap. 4 e § skollagen).

Utredningen om regelbunden strukturerad fysisk aktivitet (BIN 2022-04-20 § 77) konstaterade att den nationella styrningen genom den utökade timplanetiden för ämnet idrott och hälsa i åk 6 – 9 och bildningsnämndens effektmål, bättre hälsa samt ökad trygghet i förskola och skola, samt skolornas profileringar lett till mer regelbunden fysisk aktivitet på skoltid i Trelleborgs kommun. Nämnas kan att samtliga förskoleklass-årskurs 6 grundskolor i Trelleborgs kommun har planerade rastaktiviteter som stärker hälsan genom rörelse.

Utredarens bedömning är att det minskade mobilanvändandet på skoltid, som följer av den förändrade lagstiftningen, samt den ökade timplanetiden för ämnet idrott och hälsa samt bildningsnämndens styrning med fokus på regelbunden fysisk aktivitet kommer att förbättra elevernas balans under skoldagen mellan tid ägnad åt digitala medier och hälsofrämjande aktiviteter.

### ”Livskunskapsprogram” som stärker självkänsla, stresshantering och skapar positiva förändringar

Läroplanen (Lgr 22) har en del nya avsnitt och skrivningar i kapitel 1, ”skolans värdegrund och uppdrag”, inför detta läsår. Samtliga skrivningar har som målsättning att stärka arbetet på skolan med elevernas självkänsla och trygghet. Rektorn har ett tydligt ansvar att de nya områdena med dess skrivningar behandlas återkommande i utbildningen.

Samtliga grundskolor i Trelleborg har på planeringsdagarna inför det nya läsåret, 2022/23, informerat om de nya områdena och dess skrivningar i läroplanen (Lgr 22). Arbetet med de nya områdena och dess skrivningar kommer nu att integreras i ordinarie verksamhet.

Det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer ska bland annat;

- a. Främja elevernas hälsa och välbefinnande.
- b. Stärka förmågan att göra medvetna och självständiga val.
- c. Bidra till förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av samtycke.
- d. Omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck.
- e. Utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Förändrade skrivningar finns även i Läroplanen (Lgr 22) avseende värdegrundsuppdraget samt skolans roll för elevernas trygghet och självkänsla.

De nya formuleringarna handlar bland annat om att;

- a. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i och utanför skolan.
- b. Skolans mål är att varje elev ska respektera andras egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet.
- c. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.
- d. Alla i skolan ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.

Med de nya skrivningarna i läroplanens kapitel 1, skolans värdegrund och uppdrag, så kommer varje grundskola i Trelleborgs kommun att arbeta med dessa frågor kontinuerligt. Det kan då betraktas som en form av livskunskapsprogram, det som bildningsnämnden efterfrågar. Ytterligare exempel på livskunskapsprogram är YAM som riktar sig mot elever i årskurs 8. Programmet beskrivs utförligare under nästa punkt.

### **Anpassa tolkningen av kunskaps- och betygskrav till ungas utveckling och förutsättningar**

Rektorer och pedagogisk personal i grundskolorna, Trelleborgs kommun, har under förra läsåret fokuserat på förändringarna i de nya kursplanerna (Lgr 22). Arbetet har återupptagits på planeringsdagarna, augusti 2022. Förändringarna träder i kraft i samband med detta läsårs start.

Ändringarna varierar i omfattning mellan de olika ämnernas kursplaner. Men de huvudsakliga förändringarna är följande;

- a. Fakta och förståelse betonas mer.
- b. Ämnets karaktär har lyfts fram.
- c. Skillnaderna mellan stadierna i det centrala innehållet är tydligare. Grundläggande kunskaper har stärkts i de lägre årskurserna och mer komplexa sammanhang introduceras successivt.
- d. Det som idag kallas kunskapskrav byter namn till betygskriterier. I kursplanerna för lågstadiet byter kunskapskrav namn till kriterier för bedömning av kunskaper.
- e. Betygskriterierna och kriterierna för bedömning av kunskaper är mindre detaljerade och öppna för varierade bedömningssituationer.

Det införs också nya bestämmelser för betygssättning. De innebär att kravgränserna för betygen D-A inte längre är lika skarpa. På så sätt får lärare som sätter betyg större möjligheter att göra en sammantagen bedömning och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper med hjälp av betygskriterierna. För betyget E behålls däremot regeln om att elevens kunskaper måste motsvara samtliga betygskriterier.

Ett av syftena med förändringen av kursplanerna är just det som efterfrågas av bildningsnämnden, en anpassning av kunskaps- och betygskraven till ungas utveckling och förutsättningar. Syftestexten i kursplanerna betonar i högre grad fakta och förståelse. Det centrala innehållet är anpassat när det gäller omfattning, konkretisationsgrad och progression. Dessutom är betygskriterierna mindre detaljerade för att ge lärarna bättre förutsättningar att sätta mer rättvisande betyg och för att minska riskerna att betygskriterierna styr undervisningen.

### **Tidig upptäckt och stöd till unga med ökad risk för sämre psykisk hälsa**

Bildningsnämnden har lagt stor vikt i sin styrning på att förebygga och åtgärda barn och ungas psykiska hälsa.

Elevhälsoteamen på skolorna har ett tydligt fokus på att identifiera barn och unga med tecken på begynnande psykisk ohälsa. Identifikationen leder till olika typer av åtgärder som följs upp och utvärderas kontinuerligt. En åtgärd är att skolpsykologerna har stödsamtal med elever som inte mår bra. Dessa äger rum vid tre tillfällen och har ofta en koppling till hög frånvaro.

Förebyggande och främjande insatser förekommer också både riktat mot vårdnadshavare och mot elever. Den största satsningen är programmet YAM (Youth Aware of Mental health) som genomförs i årskurs 8 på samtliga skolor i Trelleborg kommun. Skolpsykologerna i Trelleborgs kommun, utbildade i programmet, fungerar som instruktörer och genomför 5 lektioner under en tre veckors period. Programmet har forskningsstöd och utvärdering av programmet sker i samarbete med Lunds universitet.

Vårdnadshavarna är också en viktig grupp att nå med kunskap om barn och ungas psykiska hälsa. 28 september genomförs en föreläsning riktad till samtliga vårdnadshavare i Trelleborgs kommun som har barn i åldersgruppen 9 - 12 år. Föreläsningen heter "Livsviktiga snack" och genomförs i samarbete med organisationen Suicide zero.